

באומות העולם כ'. ע"כ. וכן הגרי"ד הלוי סולובייצ'יק בשו"ת בית הלוי חלק ב (סוף סימן נ) מסכים הולך להמגילת אסתר הנ"ל. וזו לשון הרשב"ש בתשובה (סימן ב), אין ספק שהדירה בארץ ישראל מצוה גדולה היא בכל זמן, ואדוני זקני הרמב"ן מנאה מכלל מצות עשה, שנאמר וירשתם אותה וישבתם בה. וכן היא דעת אדוני אבי הרשב"ן בספר זהר הרקיע. אמנם מצוה זו אינה מצוה כוללת לכל ישראל בגלות החל הזה, אבל היא נמנעת בכלל, כמו שאמרו חז"ל בכתובות (קיא, א) שהיא מכלל שבועות שהשביע הקדוש ברוך הוא את ישראל שלא ידחקו את הקץ ושלל יעלו בחומה, צא וראה מה אירע לבני אפרים שמיהרו את הקץ. ע"כ. ועיין עוד בשו"ת הריב"ש (סימן קא), ובשו"ת דברי יששכר (סימן קמט), ובשו"ת אבני נזר (חלק יו"ד סימן תנד אות נב והלאה). ולפי זה גם להרמב"ן אין שום מצוה לצאת למלחמה ולהכנס בסכנת נפשות כדי להגן על החזקת השטחים הכבושים על ידינו, בניגוד לדעת אומות העולם, ומה גם שאין לנו מלך וסנהדרין ואורים ותומים הנדרשים לכך, כמו שכתב הרמב"ן בספר המצות (בהשגות במצות לא תעשה יז), שמצוה מוטלת על המלך והסנהדרין כשמוציאים למלחמת הרשות או למלחמת מצוה לשאול באורים ותומים, ועל פיהם יתנהגו. וכמו שנאמר ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה', וכמבואר בברכות (ג, סע"ב), שכאשר היה דוד מצוה אותם לכו ופשטו בגדוד היו שואלים באורים ותומים וכו'. והיא באמת מצוה לדורות ולא עצה בלבד, כדמוכח בסנהדרין (טז, א) דאמרינן, ודילמא לסנהדרין הוא דקאמר רחמנא דלישאלו באורים ותומים, ונשאר כן במסקנא. ע"כ. וכן הסכים במגילת אסתר שם, שמצוה לדורות היא ויש לנו להביאה במנין המצות. ע"ש. ואם כן כשבידינו להחזיר שטחים ולמנוע סכנת מלחמה של האויבים חייבים לעשות כן משום פיקוח נפש. (ועיין להגאון הנצי"ב בספר מרומי שדה עירובין מה, א). ועוד יש מקום לומר שאפילו אם תמצא לומר שלדעת הרמב"ן כיבוש ארץ ישראל והחזקתה אף בזמן הזה מצוה עשה מן התורה היא, מכל מקום בכיבוש שלנו שאין לנו שליטה מלאה על כל הנעשה בארץ ישראל, לא נחשב לכיבוש גמור שציותה עליו התורה. וכמו שכתב הגאון מקוטנא בשו"ת ישועות מלכו (חלק יו"ד סימן סו) שעיקר המצוה אליבא דהרמב"ן אינה אלא כשהירושה והישיבה היא כאדם העושה בתוך שלו, וזוהי המצוה בכיבוש ארץ ישראל שתהיה תחת חזקתנו וירושתינו, ולא על ביאה ריקנית של עתה. ע"ש. והרי בכיבוש שלנו היום

אין בידינו לגרש את המיסיון ושאר עובדי עבודה זרה, כפי שמצוה עלינו התורה, לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי, ואפילו הכנסיות של עבודה זרה שלהם על עומדם יעמודו ומוגנות על ידי השלטונות, ואין פוצה פה, וכל זה מיראת אומות העולם, וברור שאין זה בכלל מצות כיבוש שעליו ציותה עלינו התורה, ולכן אין עלינו להסתכן על החזקת שטחים כאלה*.

והנה הרמב"ם (בפרק ב מהלכות שבת הלכה כג) כתב וזו לשונו: עכו"ם שצרו על עיירות ישראל, אם באו על עסקי ממון אין מחללים עליהן שבת ואין עושים עמהם מלחמה, ובעיר הסמוכה לספר אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש יוצאים עליהן בכלי זיין ומחללים עליהן את השבת, ובכל מקום אם באו על עסקי נפשות או שערכו מלחמה או שצרו סתם, יוצאים עליהם בכל זיין ומחללים עליהן את השבת. [והמקור לזה בעירובין (מה, א) דתניא, קעילה עיר הסמוכה לספר היתה, ולא באו פלשתים אלא על עסקי תבן וקש, דכתיב והמה שוטים את הגרנות וכו', וכתוב וישאל דוד בה' לאמר האלך והכתי את פלשתים האלה, מאי קמבעיא ליה אי שרי אי אסור, (שאותו היום שבת היה. רש"י) הרי בית דינו של שמואל קיים (ודיני איסור והיתר אין לשאול באורים ותומים. רש"י) אלא אי מצלח או לא מצלח, דיקא נמי דכתיב ויאמר ה' אל דוד לך והכית בפלשתים והושעת את קעילה]. וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן שכט סעיף ו).

והנה רש"י פירש שבעיר הסמוכה לספר, שמבדילה בין גבול ישראל לגבול העמים, יוצאים עליהם תמיד שמא ילכדוה ומשם תהא הארץ נוחה ליכבש בפניהם. וכן כתב האור זרוע (חלק ב סימן פד אות יג וסימן קמט). וכהאי גוונא בסנהדרין (טו, ב) שאין עושים עיר הנדחת בעיר הסמוכה

* וכדאי להזכיר כאן מה שכתב הרה"ג דוב כץ ז"ל בספר הגות ודעות (עמוד קע) בשם הגאון רבי חיים סולובייצק מבריסק זצ"ל, שבימי המלחמה העולמית אשר רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה, ונהרגו גם כן הרבה מאחינו בית ישראל, אמרו לו להגר"ח בתוך כדי שיחה, שאילו לפחות המלחמה הזאת היתה מביאה את הגאולה אולי כדאי היה הדבר, גער בהם הגר"ח ואמר, מוטב שידחו כמה גאולות מישראל ואל תאבד נפש אחת מישראל, ואילו היתה באה שאלה לפנינו שאם על ידי קרבן של אדם אחד מישראל יבא המשיח, בודאי שהיינו פוסקים שמוטב שלא יבוא משיח ולא ימות אדם אחד מישראל, כי הלא פקוח נפש דוחה כל המצות שבתורה, ובכלל זה אף המשיח והגאולה. (וראה בשו"ת דברי יששכר ר"ס קמט).

לספר שמא ישמעו עכו"ם ויבואו ויחריבו את ארץ ישראל. וכן כתב הרמב"ם (בפרק ד מהלכות עבודה זרה הלכה ד). אולם הראב"ן (סימן קסג) פירש, שכיון שהיא סמוכה לספר אם יעמדו ישראל על ממונם יהרגום ולא יידאו כיון שסמוכים הם לגוים אחרים, וסיים, וכל שכן אנו שיושבים בתוכם שאין הגוים יראים להרוג, לכן מחללים עליהם את השבת להציל. ע"כ. לפי זה נראה שבזמנינו שאין להם מקום לנוס, כיון שבעזה"י יש אתנו מטוסי קרב שיוכלו להמריא למרחקים גדולים תוך דקות ספורות ולהפציץ את האויבים על בתיהם אם יעיזו לפגוע בתושבי ישראל, (ומעשים בכל יום שאנו עושים כן נגד המחבלים הבאים מלבנון), אין נפקא מינה בין עיר הסמוכה לספר או לא. וצ"ע. ולכאורה אף לפירוש רש"י והאור זרוע, שפירשו שמשם תהא הארץ נוחה ליכבש בפניהם, אין זה מטעם פקוח נפש, אלא משום מצות הכיבוש עצמה, שכיבוש ארץ ישראל דוחה שבת, וכמו שאמרו (שבת יט, א) עד רדתה אפילו בשבת. ולא נכבשה יריחו אלא בשבת (ירושלמי שבת פרק א הלכה ח, ומועד קטן פרק ב הלכה ד). וכן פסק הרמב"ם (בסוף פרק ב מהלכות שבת). וכן ראיתי להגאון הרוגאצ'ובי בצפנת פענח (פרק ב מהלכות שבת הלכה כג) שכתב, דעיר הסמוכה לספר אין זה מגדר פקוח נפש, אלא רק משום כיבוש, והרי במלחמת חובה מותר אפילו להתחיל בשבת, כדאיתא בירושלמי. ע"ש. ולפי זה יש לומר שלפי מה שכתבו בשו"ת הרשב"ש (סימן ב) והמגלת אסתר הנ"ל, שאף להרמב"ן אין מצות כיבוש נוהגת בזמן הזה, אין לחלק בין עיר הסמוכה לספר לשאר עיירות ישראל, ואין להתיר אלא כשבאים על עסקי נפשות, דהוה ליה פקוח נפש. ונראה שזהו טעמו של הגרי"מ אפשטיין בערוך השלחן (סימן שכט סעיף ט) שכתב, ובזמן שבית המקדש היה קיים ובאו לעיר ספר העומדת על הגבול, אפילו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללים עליהם את השבת, שעיר כזאת אם יכבשוה יהא נוח לכבוש את כל הארץ. ע"כ. אולם מדברי מרן השלחן ערוך (סימן שכט) שהביא דין זה להלכה, מוכח שהטעם הוא משום פקוח נפש, ולכן הלכה זו נוהגת גם בזמן הזה. וכן מוכח בעירובין (מה, א) דמסיים עלה, אמר רב נחמן, ובבל כעיר הסמוכה לספר דמי, תרגומא נהרדעא. (פירוש, איזו היא עיר הסמוכה לספר בבבל, נהרדעא, שהיתה סמוכה לעכו"ם מצד אחד, ולעיירות שיושבין בהם בני גולה מצד שני. רש"י). הרי שאין הדבר משום כיבוש ארץ ישראל, אלא מטעם פקוח נפש. והצפנת פענח הרגיש בזה, ודחה לפי מה שאמרו בבבא קמא (פג, א)

ובפירוש רש"י שם, שמכיון שיש שם ישוב קבוע ועם רב מישראל, מותר לגדל כלבים בעיר הסמוכה לספר כאילו היא מארץ ישראל. ע"ש. ואין דבריו מוכרחים. ודו"ק.

אולם יש לומר שאין ראיה מדין עיר הסמוכה לספר לנידון שלנו, כי למנוע סכנת מלחמה מיידית עדיף טפי ממה שנחוש פן תקראנה מלחמה בעתיד, וכמו שכתב כיוצא בזה הנודע ביהודה מהדורא תנינא (חלק יו"ד סימן רי), דלא חשיב פקוח נפש להתיר איזה איסור כל שאין הסכנה לפנינו. ולשמא תבוא סכנה לעתיד אין זה נחשב ספק פקוח נפש, שאם כן בא ונתיר כל המלאכות בשבת שמא יצטרכו לחולה מסוכן. אלא ודאי שאין לחוש לכך. ע"כ. וכן כתב החתם סופר (חלק יו"ד סימן שלו). וכן כתב הגאון רבי שמעון גרינפלד בשו"ת מהרש"ג חלק ב (סימן רי). גם החזון איש (הלכות אהלות סימן כב ס"ק לב) כתב, דלא מקרי ספק פקוח נפש משום דברים העתידים שאין להם זכר בהוה, וכן כתב עוד באגרות החזון איש חלק א (סימן רב). וכאן הרי הסכנה לפנינו, שאם לא נחזיר למצרים מדבר סיני ודשריין סמיכין עלוהי, עלול הדבר להביא לסכנת מלחמה באופן מידי, מה שאין כן החשש פן על ידי שהגבול יהיה קרוב ליישובינו, יתפתו בעתיד לפתוח במלחמה, אין זו סכנה הנראית בהוה, ואילו הגמרא והפוסקים הנ"ל שהתירו לחלל שבת כשצרו עכו"ם על עיר הסמוכה לספר, החשש מבוסס שעל ידי שיכבשוה תהיה הארץ נוחה להיכבש בפניהם, מה שאין כן בנידון שלנו שמפקדי הצבא וחברי הממשלה, וגם אלופי צה"ל בכנסת מהאופוזיציה, סבורים שאין ח"ו סכנה ליישוב על ידי החזרת שטחים. לפיכך אין חשש בהחזרת שטחים למנוע סכנת מלחמה מיידית. ויש לי עוד הרהורים רבים בזה, לא עט האסף. (ועיין בשו"ת דבר יהושע חלק ב סימן מח. וי"ל ע"ד). ומכל מקום צריך עוד לדון בדבר בכובד ראש לאחר חוות דעת מוסמכת ממפקדי הצבא וחברי הממשלה המומחים בעניני בטחון. וכתורה יעשה. והשי"ת יתן בלב שרי המדינה ויועציה לעשות הכל לטובת היישוב בישראל, ויתקנם בעצה טובה מלפניו. שומר ישראל ישמור שארית ישראל. ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד.